***Андрасюк В. І.**, настаўніца беларускай мовы і літаратуры Лагішынскай сярэдняй школы Пінскага раёна Брэсцкай вобласці*

Знаўцы роднай мовы

Гульня да Міжнароднага дня роднай мовы

Мэта: падагульненне і паглыбленне ведаў вучняў па беларускай мове, літаратуры і культуры.

Задачы:

•стварыць умовы для развіцця лагічнага мыслення вучняў, іх творчых здольнасцей;

•садзейнічаць фарміраванню камунікатыўнай кампетэнтнасці навучэнцаў, выяўленню іх інтэлектуальнага патэнцыялу;

•спрыяць выхаванню павагі да культурнай і духоўнай спадчыны беларускага народа, грамадзянскасці і пачуцця патрыятызму.

Абсталяванне: карткі з заданнямі, бланкі для адказаў.

Умовы гульні. Удзельнікі гульні — вучні 4–5 класаў, якія дзеляцца на каманды па 4–6 чалавек. Удзельнікі атрымліваюць карткі з заданнямі і бланкі для адказаў. Запоўненыя бланкі здаюцца пасля кожнага задання і аператыўна правяраюцца. Кожны правільны адказ залічваецца як адзін бал. Агульны бал разлічваецца з сумы балаў усіх заданняў. Каманда, якая набрала найбольшую колькасць балаў, абвяшчаецца чэмпіёнам гульні.

Эпіграф: Ад прадзедаў спакон вякоў
Мне засталася спадчына;
Паміж сваіх і чужакоў
Яна мне ласкай матчынай.

Янка Купала «Спадчына»

I. Арганізацыйны этап.

— «Роднае слова — гэта першая крыніца, праз якую мы пазнаём жыццё і акаляючы нас свет», — гаварыў Якуб Колас. З роднага слова пачынаецца Радзіма. У кожнага народа ёсць родная мова, якая фарміруе яго свядомасць, самабытнае культурнае аблічча. Моўная культура беларускага народа, увасобленая ў фальклорнай спадчыне, надзвычай багатая, яна — люстэрка самабытных традыцый і звычаяў.

— Сёння мы адправімся ў падарожжа, дзе вас чакаюць цікавыя заданні.

Навучэнцы аб’ядноўваюцца ў каманды, выбіраюць капітана і даюць назву камандзе.

Прадстаўляецца журы.

II. Конкурсная праграма.

1. «Наборшчык».

Неабходна з літар слова *РЭСПУБЛІКА* скласці як мага больш слоў. Пераможца вызначаецца па колькасці слоў альбо па іх даўжыні.

Адказы: блік, булка, куб, лік, ліра, публіка, пуск, сук і г. д.

2. У якіх словах па сто зычных?

— Упішыце ў правы слупок зычныя гукі, каб атрымаліся словы.

сто	[ ]
сто	[ ]
сто	[ ]
сто	[ ]
сто	[ ]

Адказы: стог, стол, стоп, стос, столь.

3. Чатыры «а».

— Упішыце ў пустыя гарызантальныя клеткі літары, што абазначаюць зычныя гукі, каб атрымаліся словы з чатырма *а.*

	а		а		а		а

	а		а		а		а
	а		а		а		а
	а		а		а		а
	а		а		а		а
	а		а		а		а
	а		а		а		а

Адказы: задавака, кананада, панарама, расамаха, чарапаха, кананада, парабала.

4. Канструктар.

— Перастаўце літары так, каб атрымаліся назвы птушак.

СУЛЕБ, АВОНАР, АВЕЙБЕР, ГУЛОБ, ЛЯДЗЕЦ, РАСАКО, АЦІНІС.

Адказы: бусел, варона, верабей, голуб, дзяцел, сарока, сініца.

5. Шыфравальшчык.

— У табліцы зашыфраваны запавет Кузьмы Чорнага дзецям. Расшыфруйце яго. Дапаможа вам у гэтым добрае веданне алфавіту — трэба расставіць літары левых слупкоў у алфавітнай паслядоўнасці.

б	*ну*		ж	*ужж*		м	*е*		т	*ва*
я	*ка.*		ч	*ёс*		а	*Ша*		ё	*др*
л	*ма*		с	*і*		ц	*то*		ю	*ве*
в	*й*		г	*це,*		з	*бу,*		і	*гэ*
й	*та*		д	*дзе*		е	*ці,*		к	*са*
н	*да*		у	*ж*		ш	*ць*		о	*ра*
ў	*на*		ы	*у*		п	*го*		ф	*е,*
ь	*ча*		р	*е*		х	*ш*		э	*ла*

Адказ: Шануйце, дзеці, дружбу, гэта самае дарагое і важнае, што ёсць у чалавека.

6. Хованкі.

— У гэтым квадраце «схаваліся» пяць назваў агародніны. Знайдзіце іх. Адна літара можа выкарыстоўвацца некалькі разоў.

А	Н	Е	Ч	А
Л	Г	О	Н	С
С	А	К	І	П
З	Р	О	Х	А
У	Б	Д	І	М

Адказы: гарбуз, гарох, памідор, сланечнік, часнок.

7. Эрудыт.

— Да скарочаных імён падбярыце поўныя адпаведнікі і запішыце іх.

Алёша —

Валік —

Валя —

Жэня —

Саша —

Света —

Сцёпа —

Адказы: Аляксей, Валянцін, Валянціна, Яўген (Яўгеній, Яўгенія), Аляксандр (Аляксандра), Святлана, Сцяпан.

8. Нечаканыя пераўтварэнні.

— У дадзеных словах літары пераблытаныя. Паставіўшы кожную літару на сваё месца, атрымаеце назвы жывёл.

Банка, корт, сіла, скала, соль, ток.

Адказы: кабан, крот, ліса, ласка, лось, кот.

9. Незавершаныя сказы.

— Падбярыце слова, каб закончыць кожны сказ.

1. Раніцай мы снедаем, а ўвечары … .
2. Сёння нядзеля, а заўтра … .
3. У адной мінуце шэсцьдзесят … .
4. Жалеза, медзь, алюміній — гэта … .

Адказы: 1 — вячэраем; 2 — панядзелак; 3 — секунд; 4 — металы.

10. Моўныя прапорцыі.

— Падбярыце словы, каб захаваць «прапорцыі».

1. Жыццё : шыццё = __________ : сала.
2. Плод : плот = паз : __________ .
3. Гром : хром = __________ : прама
4. Шаль : _______ = хол : гол.

Адказы: 1 — зала; 2 — пас; 3 — брама; 4 — жаль.

III. Падвядзенне вынікаў. Узнагароджванне пераможцаў.

— Малайцы! Наша гульня скончылася, спадзяюся, што вам спадабалася. Да пабачэння!

А вы, дзеткі нашы, дружна жывіце,
Хутка расціце,
Край свой любіце,
На роднай мове часцей гаварыце!

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Беларуская мова : вучэб. дапам. для 4-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з бел. і рус. мовамі навучання (з электронным дадаткам для павышанага ўзроўню) / Г. М. Валочка [і інш.]. — Мн. : Нац. ін-т адукацыі, 2020. — 230 с.

2. *Паўлоўская, В. І.* Мова: цікава і займальна / В. І. Паўлоўская. — Мн. : Нар. асвета, 1989. — 221 с. — (Бібліятэка настаўніка беларускай мовы і літаратуры).

3. *Солахаў, А. В.* Займальны матэрыял па беларускай мове : дапам. для настаўнікаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне агул. сярэд. адукацыі / А. В. Солахаў. — Мн. : Лексіс, 2007. — 176 с.